

Janssen

Colofon

ISBN: 978 94 6365 032 8

1e druk 2018

© 2018, Paul Peijnenburg

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Vormgeving omslag en binnenwerk: Evelien Veenstra

Foto: Alexandre Debève

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Janssen

Roman

Paul Peijnenburg

Voor mijn vader
(1931-2017)

Inhoud

Deel 1

Niet ik

1. Stilliggen en wachten	11
2. Vrijdag 13 november	18
3. Doodvonnis	23
4. Laat me deze bijbel achterlaten	32
5. Countdown in Cadillac	39
6. Gefeliciteerd en nog vele dagen	46
7. Hyperventileren	54
8. Goocheltruc	63
9. Gnaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaahhhhhhhhhhhhh!	69
10. Nachtgedachten	77
11. God in coma	84

Deel 2

En colère

1. Gevoelloze klootzak	99
2. Rechtvaardigheid als menselijk concept	110
3. Schaam je, Evert Janssen	118
4. Die neus, die kaaklijn, die mond	125
5. Lekker roken	133
6. Volendam & Machu Picchu	144
7. Delicate tango	154
8. Een zekere lichtheid	161

Deel 3

Tit for tat

1. De woede van Wagenaar	175
2. Aandacht en interesse	185
3. Marsmannetjes, Franz Krienbühl & Caballero's	192
4. Wat sta je daar, waarom doe je niets?	205
5. Wolgalied	209

Deel 4

Waar is een eind touw als je het nodig hebt?

1. Huilspiegel	221
2. Heilige Tonia	231
3. Bennie en de sterren	242
4. Rijden op een olifant	253
5. Zeeuwse boterbabbelaars	261

Deel 5

Amen

1. Douchen, waarom niet?	275
2. Tijdelijk geheugenverlies	290
3. Lunchroom De Kroon	292
4. Exit	304

Deel 1

Niet ik

Hoofdstuk 1

-Stilliggen en wachten-

Eigenlijk had hij nooit iets beleefd. Niets althans dat anderen zich zouden herinneren als hij er niet meer was. Hij plukte met zijn broze vingers aan een plooi in het laken. De infuusstandaard naast zijn bed ving de zwakke schittering van een laagstaande zon. Hij sloot zijn ogen en dacht: een slak laat meer na. Zijn rug speelde weer op. Vergeefs graaide zijn benige hand naar de triangel boven zijn hoofd. Een witte pijn joeg door zijn lendenen. Hijgend zakte hij terug in zijn kussens. Zweet stond hem op het voorhoofd. ‘Gaat het, meneer Janssen?’ hoorde hij naast zich. De woorden van zijn kamergenoot, meneer Useel, vielen voor dood naast hem neer.

De klok midden op de blinde muur toonde iets voor halfzes. Ze zouden zo wel met het eten komen. Boerenkool rook hij. Boerenkool, gestoomde aardappelen en hamlappen. Ziekenhuiseten. En dwars erdoorheen een vleug urine, de zijne of die van zijn buurman, hij wist het niet. Het interesseerde hem evenmin. Trek had hij niet. Als die verdomde pijn hem nu maar eens met rust liet.

Niet dat hij het echt miste, maar ook vandaag was er niemand geweest. Wél bij Useel. Diens vrouw, zo hadden de laatste dagen hem geleerd, bezocht hem sowieso wanneer ze kon. In het voorbijgaan van zijn bed knikte ze hem altijd vriendelijk toe. Meestal bracht ze wat mee voor haar man. Een paar appels, een reep chocolade, vanmiddag een netje mandarijnen. Waarom ze dat deed was hem een raadsel. Useel kreeg voeding door een maagsonde. Die zouden ze

pas weghalen als hij weer kon kakken. Vannacht had hij dat ding er in zijn slaap zelf uit getrokken. Met het terugplaatsen ervan waren liefst twee verpleegsters nog een beste tijd bezig geweest. Het gekerm van Useel had hem gewekt. Dat, en de pijn in zijn rug.

Veel had hij niet geslapen overigens. Voor zijn gevoel had hij elk uur voorbij zien komen. Toen hij vanmorgen wakker werd, waren ze weer met Useel bezig. Aan diens gekreun hoorde hij dat ze doende waren om hem een schoorsteentje in zijn aars te planten. Op die manier provoceeden ze zijn scheten.

‘Als u straks weer een grote boodschap kunt doen,’ hoorde hij een van de verpleegsters zeggen, ‘mag die vervelende slang uit uw neus en is dit ook niet meer nodig.’

Haar kontafdruk in het gordijn tussen zijn bed en dat van Useel was hem bijgebleven. Dat, en de laffe winden van zijn buurman.

Janssen had dorst. Naast hem op het nachtkastje stond een glas water. Zelf zou hij dat onmogelijk kunnen pakken. Het had evengoed in Afrika kunnen staan. Hij zou hulp moeten roepen. Zijn linkervinger vond de rode knop van het alarmkastje dat hij vanaf het moment van opname, nu drie dagen geleden, angstvallig in zijn hand hield. Hij drukte en staarde naar het plafond. De adem verliet in korte stootjes zijn mond. Hij draaide zijn hoofd naar rechts en zag dat Useel hem aankeek met waterige ogen. De slang uit zijn neus zag er potsierlijk uit.

‘Gaat het?’ vroeg hij nogmaals.

Meneer Janssen smakte met droge lippen.

‘Dorst,’ zei hij.

Het klonk als *drst*.

‘U moet op de knop drukken,’ suggereerde Useel. ‘Dan zult u zien dat ze zo komen. Ze zijn hier erg vriendelijk.’

Janssen knikte vermoeid. Zelfs de welwillendheid van zijn kamergenoot was martelend. Op een slok water na, kon hij op dit moment niets velen. Op geen enkel moment eigenlijk.

De laatste maanden had Janssen voortdurend last van zijn rug gehad. Ook werd hij op de raarste ogenblikken overvallen door hemeltergende hoestbuien. Meer dan eens had hij bloed in zijn zakdoek aangetroffen. Naar zijn huisarts was hij daarmee nooit gegaan. Tot het echt te gek werd. Afgelopen maandag was dat. De pijn in zijn rug was onverdraaglijk geweest en hij had besloten de dokter te bellen. Midden in het gesprek werd hij evenwel bevangen door een zo buitensporige hoestaanval, dat hij achterover was geslagen en in zijn val het toestel met hoorn en al uit de wand had getrokken. Wagenaar, zijn buurman in het rijtjeshuis dat hij bewoonde, was eens komen kijken, gealarmeerd door de herrie, had het zekere voor het onzekere genomen en meteen maar het ziekenhuis gebeld. Aangezien de telefoon van Janssen niet langer meer bruikbaar was, moest hij hiervoor weer terug naar zijn eigen huis. Geen tien minuten later was een ambulance met veel licht en lawaai zijn straat in komen rijden en voor hij het wist lag hij op een brancard. De laatste heldere gedachte gold zijn sigaretten. Daarna was Janssen het kwijt. Hij werd pas een dag later wakker in het ziekenhuis, in dit bed, in deze kamer.

‘Welkom onder de levenden,’ had hij Useel horen zeggen, waarna hij weer was ingeslapen.

Gisteren en vanmorgen vroeg had Janssen een serie onderzoeken ondergaan. Ze hadden hem zeer vermoeid. Vooral

de scan. Stilliggen en wachten. Probeer dat maar eens als je om de haverklap de longen uit je lijf blaft. Bovendien had het rare geluid van dat apparaat hem bijkans gek gemaakt. Alsof er een loden ketting door een zinken emmer werd getrokken. Morgenochtend zouden ze met uitslagen komen. Hij had geen flauw idee wat hem mankeerde. 't Zou wel een hernia wezen. Dat hadden ze in zijn familie allemaal gehad. Nou ja, bijna allemaal.

Opnieuw plukte hij met zijn vingers aan de plooiën in zijn laken. En weer was daar die gedachte aan zijn volstrekt gebeurtenisloze leven. Al met al waren de laatste dagen wel zo'n beetje de spannendste die hij had meegemaakt. Verre reizen waren aan hem, Janssen, niet besteed. Laat staan wilde avonturen. Hij had een hekel aan franje. Gewoon was gek genoeg. Jaarlijks een weekje Valkenburg volstond, liefst buiten het seizoen. Met het cadeau dat de directie en zijn collega's bij de PTT hem bij zijn veertigjarig dienstjubileum hadden gegeven, had hij zich geen raad geweten. Twee weken, geheel verzorgd, naar een Europese stad van zijn keuze. Het buitenland; stel je voor. Alleen al bij het idee dat hij moest kⁱézen was het Janssen week te moede geworden. De tegoedbonnen voor de trip lagen te verstoffen in een van de keukenlaatjes. Wat hij wél in dank aanvaard had, was het Delfts blauwe herinneringsbord met daarop vermeld zijn naam en doopnamen voluit, alsmede zijn staat van dienst. Dit hing prominent boven de kachel in zijn woonkamer. Een bescheiden trots op zijn loopbaan stond hij zichzelf wel toe. Hij had het per slot tot hoofd van de sorteerafdeling geschopt.

'Wat kan ik voor u doen, meneer Janssen?'

Boven zijn hoofd verscheen de glimlach van zuster Petra, de hoofdverpleegster die hem gisterochtend gewassen had. Hij voelde haar hand op zijn pols. Ze rook naar kamfer.

‘Een slokje water graag,’ antwoordde Janssen.

Ze legde een arm om hem heen en bracht het glas aan zijn mond. Hij kon haar décolleté zien. Een pijnscheut in zijn schouder verhinderde Janssen het moment op waarde te schatten. Hij verslikte zich. Hield het nou nooit eens op?

‘Och toch, meneer Janssen,’ hoorde hij zuster Petra zeggen, ‘och, toch.’

Hij zag door zijn door de inspanning betraande ogen hoe ze, terwijl ze hem ondersteunde, het glas terugzette, maar haar bezorgde blik ondertussen geen tel van hem afhield. Het vereiste een zekere acrobatiek.

‘Zal ik u wat geven om dit te onderdrukken?’ vroeg ze.

‘Graag,’ hoestte hij.

Ze wachtte het einde van de aanval af, hielp hem terug in zijn kussens en verliet de kamer. Useel sloeg het gebeuren schaaпachtig gaande over zijn leesbril heen. Zijn handen rustten op de omslag van diens laken. In de ene hand hield hij een potlood, in de andere een puzzelboekje met doorlopers. Beide vertoonden ouderdomsvlekken, zijn linkerhand zelfs een fors hematoom. Van daaruit leidde een naald naar een infuus. Net als bij hemzelf.

‘Lust u een stuk fruit?’ vroeg Useel. ‘Ik kan het nu toch niet eten en anders verpietert het hier maar. Ik heb een appel, wat mandarij...’

‘Nee, dank u,’ antwoordde Janssen. ‘Geen trek.’

Zuster Petra kwam de kamer weer binnen.

‘Doet u uw mond maar open,’ droeg ze hem op.

Janssen deed wat hem gevraagd werd.

‘En nu braaf doorslikken,’ zei ze. ‘U zult zien dat dit helpt.’ De stroperige substantie smaakte naar iets dat het midden hield tussen sinaasappel en wasmiddel. Hij vertrok zijn gezicht.

‘Hebt u ook iets tegen de pijn in mijn rug?’

‘Over een uur kan ik u weer iets geven. Nu nog niet,’ antwoordde zuster Petra vriendelijk maar onverbiddelijk. ‘Ik heb u vanmorgen uitgelegd waarom.’

Janssen trok een vermoeid gezicht. Het was waar. Hij kreeg morfine tegen de pijn. Ze wilden hem niet afhankelijk maken.

Ondertussen naderde op de gang de zuster met de etenskar. Hij hoorde haar de kamer naast de zijne in rijden. Weldra zouden ze hem vragen wat hij bliefde. Janssen had geen honger. Alleen al de gedáchte aan eten.

Wél kon hij een moord doen voor een sigaret. In gedachten zag hij zijn Lexingtons liggen op de schouw in zijn woonkamer. Hun vaste plaats. Het weerhield hem van kettingroken. In de tijd dat hij zijn sigaretten nog steevast in zijn borstzak droeg, stak hij de ene met de andere aan. Sinds hij er moeite voor moest doen om er een te pakken, was hij aanmerkelijk minder gaan roken. Met enige inspanning kon hij de schade zo beperken tot een pakje per dag. Er nu een opsteken, dacht hij, diep inhaleren en langzaam uitblazen. De hoestbui die er onmiddellijk op zou volgen voor lief nemen ...

‘En meneer Janssen,’ vroeg de zuster met de etenskar. ‘Waar hebben we vandaag zin in?’ Ze negeerde zijn zucht.

‘We hebben boerenkool of bloemkool, aardappelen of puree, een hamlap, lever of worst en vlaflip of yoghurt toe.’

‘Ik heb geen trek,’ antwoordde hij zacht.

‘Wilt u soms iets drinken,’ stelde ze voor. ‘Een glas ranja?’
Janssen schudde zijn hoofd en hoopte dat ze ging.

Ze wendde zich tot zijn buurman.

‘U hoeft ik het niet te vragen, hè, meneer Useel?’

Ze tikte daarbij met twee vinger tegen haar neus. Useel glimlachte flauwtjes.

‘Mocht u nog van gedachten veranderen, meneer Janssen, dan drukt u maar op de knop, hoor,’ richtte ze zich weer tot hem.

Zuster wachtte Janssens reactie niet af, haalde het karretje van de rem en duwde het vervolgens door de deur de gang op. Ze slofte.

‘Die wieltjes zouden wel wat olie kunnen gebruiken,’ op-
perde Useel.

Waar heb ik dit aan verdiend? dacht Janssen.

Hoofdstuk 2

-Vrijdag 13 november-

Het prikbord aan het hoofdeinde van het bed naast hem was behangen met wenskaarten. Zelfs eromheen hingen talloze ansichten met afbeeldingen van beren, poezen, tuiltjes bloemen, mooie meiden in verpleegstersuniform en wat al niet meer, onvermijdelijk bedrukt met grappige, althans grappig bedoelde aanmoedigingsteksten voor de zieke in kwestie. Meneer Useel kon rekenen op de warme belangstelling van een omvangrijke familie-, vrienden- en kennissenkring.

Op het prikbord boven zijn eigen hoofd, prijkte geen enkel blijk van medeleven. Van wie had dat ook moeten komen? Veel vrienden had Janssen nooit gehad, en met zijn familie had hij weinig op. Ach, buurman Wagenaar zou beslist zijn gezicht weleens laten zien in het ziekenhuis. Waarom zou hij dan ook nog een kaart moeten sturen? Misschien was hij wel zo attent om zijn sigaretten mee te nemen. Dan konden ze fijn samen gaan roken in de wachtkamer. Als hij zijn bed uit kon komen tenminste.

Opnieuw had hij beroerd geslapen. Zo rond halfdrie was de pijn in zijn rug niet meer te harden en had Janssen de nachtzuster gealarmeerd. Dankzij de morfine was hij een kleine twee uur weg geweest. Rond halfvijf werd hij weer wakker, het ijlen van zijn buurman had hem gewekt.

‘Pak aan,’ had hij zijn buurman in diens slaap horen roepen. ‘Pak aan ...’

Evenals de nacht ervoor moesten er weer twee zusters opdraven om de sonde terug te plaatsen: één om de broodmagere man in bedwang te houden, de ander om de slang door

zijn neus naar zijn maag te duwen. Janssen hoopte maar dat hem dit bespaard zou blijven.

Straks zouden ze bij hem komen met de uitslag. Rond elf uur, had zuster Petra beloofd. Nu was ze bezig hem te wassen. Zakelijk hield ze zijn lid tussen duim en wijsvinger omhoog en haalde een lauwe washand over zijn ballen. Het rook naar Palmolive, dezelfde zeep die hij thuis ook gebruikte. Voor zover hij kon nagaan, was zuster Petra, buiten Tonia en zichzelf natuurlijk, de enige die zijn piemel ooit had vastgehad. Tonia ...

Het was alweer een tijdje geleden dat hij aan haar had gedacht. Bijna dertig jaar waren ze met elkaar getrouwd en van de ene op de andere dag was ze er niet meer. In elkaar gezakt terwijl ze bij de slager op een ons boterhamvlees en een pondje lever stond te wachten. Heel af en toe stemde de gedachte hieraan Janssen nog weleens somber, maar om nou te zeggen dat dit verlies hem gesloopt had ... Veeleer zou je kunnen zeggen dat Janssen de dood van zijn vrouw ter kennisgeving had aangenomen. Hij had het leven vrij snel daarna weer opgepakt en was heel best in staat gebleken om zijn eigen bonen te doppen. Grote gevoelens en overdreven gedoe waren iets voor andere mensen. Niet voor iemand als hij.

‘Dit wordt misschien wat lastig voor u, maar u moet nu even met beide handen mijn arm vastpakken,’ zei zuster Petra. ‘Dan kan ik uw rug wassen.’

Janssen deed wat hem gevraagd werd. Het zweet stond hem op het voorhoofd. Zuster Petra legde vervolgens haar vrije arm om hem heen en hielp de zieke overeind.

‘Probeert u zo even te blijven zitten en houd mij goed vast.’ Janssen slaagde erin een opkomende hoestbui te onderdruk-

ken. Even later voelde hij hoe lekkend water uit de natte washand een weg zocht naar zijn bilnaad. Hij sidderde. Met een ruwe handdoek droogde zuster Petra hem af en hielp hem weer terug in zijn kussens. ‘Goed gedaan, meneer Janssen, ik zal u niet langer vermoeien.’

Op de ziekenhuisgang liet iemand iets vallen, iets van metaal.

‘Laten we hopen dat het geen ondersteek is,’ merkte zuster Petra droog op. Janssen zou willen dat hij hier onbevangen om had kunnen lachen. Maar dit lukte hem niet. Zuster Petra trok het gordijn om Janssens bed weer open. Hij zag dat Useel nog lag te slapen. Zijn zachte gesnurk vulde de kamer.

Hij liet zijn ogen door de ruimte dwalen. Rechts van hem, achter het bed van zijn buurman, gaf een raam van muur tot muur uitzicht op de akkers. In de verte markeerden populieren de stroom van de rivier. Daarvoor ploegde een boer zijn land. Het rode tractortje waarmee hij dat deed, leek van deze afstand wel op speelgoed. Er schuin achter fladderde een troep meeuwen, kien op alles wat de ploegscharen aan eetbaars uit de aarde omhoog woelden. De buienwolken – cumulonimbussen had meester Dudok hem vele decennia geleden geleerd – hingen zwaar boven de velden. Voor het raam, op de smetteloos geboende vensterbank, stonden twee sanseveria’s.

Aan de blinde muur was een tafel geplaatst met aan weerszijden twee stoelen. Erbovenop stonden drie door bezoek van Useel meegebrachte bloemstukken. Ernaast lag wat lectuur. Boven de tafel hing een kalender. De foto toonde een berglandschap onder een stralende hemel. Janssen moest